

Aika 27.09.2017 klo 16:00 - 11:41

Paikka Eerikink. 3, 20100 Turku Aika: 27.9.2017 klo 16-20, 28.9. klo 8.00-11.41

Käsitellyt asiat

§	Liitteet	Otsikko	Sivu
349		Kokouksen avaus	4
350		Kokouksen laillisuus	5
351		Kokouksen päätösvaltaisuus	6
352		Eesityslistan hyväksyminen	7
353		Pöytäkirjan tarkastajien valinta	8
354		Ilmoitusasiat	9
355		Puhelinkilpailutukseen osallistuminen	10
356	1-2	Lilja-lehden kilpailutus jakelu- ja painatussopimuksen tekemisestä	12
357		Kiinteistöyöntekijä Kari Lehtisen vuorotteluvapaa	15
358	3	Vuoden 2018 kirkollisveroprosentin määrittäminen	17
359	4-10	Vuoden 2018 talousarvioehdotus	22
360		Muut asiat	24
361		Muutoksenhaku	25
362		Kokouksen päättäminen	26

Yhteinen kirkkoneuvosto

§ 349

27.09.2017

Osallistujat

	Nimi	Tehtävä	Lisätiedot
Läsnä	Rinne Heimo Korhonen Pentti	kirkkoneuvoston puheenjohtaja jäsen, kirkkoneuvoston varapuheenjohtaja	
	Kanervavuori Mirjo Knuuti Heikki Lintunen Anna Nappu Juha Rantanen Ari Sandberg Siv Toivari Helmi-Riitta Koponen Antti	jäsen jäsen jäsen jäsen jäsen jäsen jäsen varajäsen	este 28.9.
	Laitinen Aila	varajäsen	poissa 27.9. Toivarin varajäsen 27.9. Ainasojan varajäsen 27.9.
	Haapsaari Marika	varajäsen	Heikkilän varajäsen 28.9.
	Lukander Harri Nurmio Merja	kirkkovaltuuston puheenjohtaja kirkkovaltuuston varapuheenjohtaja	
	Hermonen Merja	kirkkoherra	saapui § 359 aikana 28.9.
	Järvensivu Jukka Kairavuo Leena Mäntylä Heikki Niittynen Ville Norvasuo Tuomo Rinne Katri Bäck Mia	kirkkoherra kirkkoherra kirkkoherra kirkkoherra kirkkoherra kirkkoherra vs.kirkkoherra	este 28.9. poissa 27.9. poissa 27.9.
	Hanttu Timo Heino Paula Hälli Teemu Hörkkö Jaana Kallio Hannu Kosola Seppo	vs.kirkkoherra tiedotuspäällikkö yhteisten työmuotojen johtaja vt. talousjohtaja hallintojohtaja, toimielimen sihteeri esittelijä, kiinteistöjohtaja	poistui § 359 aikana 28.9. poissa 28.9.
Poissa	Ainasoja Merja Heikkilä Auvo Lehikoinen Jouni	jäsen jäsen kirkkoherra	este 27. ja 28.9.
Muu	Makkonen Heli-Maarit	tekninen sihteeri, läsnäolo-oikeus	

Allekirjoitukset

Heimo Rinne
puheenjohtajaHannu Kallio
sihteeri

Käsitellyt asiat

§349 - 362

Pöytäkirja tarkastettu ja hyväksytty Turussa (pvm)

Heikki Knuuti

Siv Sandberg

Pöytäkirja yleisesti nähtävillä

Yhteisen kirkkoneuvoston kokouksen 27.9.2017 pöytäkirja on nähtävänä kirkkoneuvoston kokoushuoneessa osoitteessa Eerikinkatu 3 A, 3krs, Turku ajalla 5.10. -19.10.2017 arkipäivisin klo 8-15.45.

Kokouksen avaus

Yhteinen kirkkoneuvosto 27.09.2017 § 349

Esitys: Puheenjohtaja avaa kokouksen.

Päätös: Puheenjohtaja avasi kokouksen.

Kokouksen laillisuus

Yhteinen kirkkoneuvosto 27.09.2017 § 350

Esitys: Kirkkoneuvosto toteaa kokouksen laillisuuden.

Päätös: Kokous todettiin lailliseksi.

Kokouksen päätösvaltaisuus

Yhteinen kirkkoneuvosto 27.09.2017 § 351

Esitys: Kirkkoneuvosto toteaa kokouksen päätösvaltaisuuden.

Päätös: Kokous todettiin päätösvaltaiseksi.

Esityslistan hyväksyminen

Yhteinen kirkkoneuvosto 27.09.2017 § 352

Esitys: Kirkkoneuvosto hyväksyy kokouksen esityslistan.

Päätös: Esitys hyväksyttiin.

Turun ja Kaarinan seurakuntayhtymä	Pöytäkirja	15/2017	7/29
Yhteinen kirkkoneuvosto	§ 353	27.09.2017	

Pöytäkirjan tarkastajien valinta

Yhteinen kirkkoneuvosto 27.09.2017 § 353

Esitys: Kirkkoneuvosto valitsee pöytäkirjan tarkastajat.

Päätös: Pöytäkirjan tarkastajiksi valittiin Heikki Knuuti ja Siv Sandberg.

Ilmoitusasiat

Yhteinen kirkkoneuvosto 27.09.2017 § 354

1. Viranhaltijapäätökset

- Julkiset 1.1.2017 alkaen tehdyt päätökset ovat reaaliaikaisesti nähtävissä luottamushenkilöiden verkkopalvelussa. Salaiset päätökset ovat nähtävissä kokouksessa.

2. Pöytäkirjoja

- Yhteinen kasvatustasiain johtokunta 7/13.9.2017

Esitys:

Kirkkoneuvosto merkitsee ilmoitusasiat tiedokseen.

Päätös:

Esitys hyväksyttiin.

Puhelinkilpailutukseen osallistuminen

204/02.06.02/2017

Yhteinen kirkkoneuvosto 27.09.2017 § 355

Esittelijä: Hallintojohtaja Hannu Kallio

Esittely: Tietohallintopäällikkö Timo Koskinen ja seurakuntayhtymän puhelinasioista vastaava IT-tukihenkilö Marko Heimonen ovat lähettäneet kirkkoneuvostolle seuraavan selvityksen:

KL-Kuntahankinnat on kilpailuttanut puhelinjärjestelmät ja tehnyt puitesopimuksen teleoperaattori Telian kanssa. Puitesopimus on voimassa vuoden 2018 loppuun. Turun ja Kaarinan seurakuntayhtymä on mukana puitesopimuksessa.

Seuraava KL-Kuntahankintojen kilpailutus on käynnistymässä. Uuteen sopimukseen ei voi jälkikäteen liittyä, jos ei ole ilmoittanut sitoutumistaan tai kiinnostustaan ennen kilpailutuksen käynnistämistä. Kilpailutukseen sitoutuminen on maksutonta eikä sido ilmoittautunutta esim. tiettyihin liittymämääriin lopullisessa sopimuksessa. Liittymissitoumukset tulee toimittaa viimeistään 31.12.2017.

Sopimuksen kohteena ovat teleoperaattoripalvelut:

- Matkapuhelinverkon liittymät, liikenne ja mobiilidata*
- Välitys- ja informaatiojärjestelmät*
- Tavoitettavuuspalvelut*
- Asiakaspalveluratkaisut mm. terveyskeskuksiin ja sairaaloihin*
- Raportointi*
- Puhelunvälityspalvelut*
- Muita palveluita kilpailutuksen valmistelussa esiin tulevan asiakastarpeen mukaan*

Puitesopimukseen valitaan yksi sopimustoimittaja, jonka kanssa tehdään puitesopimus 4 vuodeksi (arvion mukaan 9/2018 –9/2022). Asiakas tekee toimittajan kanssa asiakaskohtaisen palvelusopimuksen, jossa määritellään käytettävät palvelut.

Seurakuntayhtymän kannattaa liittyä valtakunnalliseen KL-Kuntahankintojen kilpailutukseen itsenäisen hankinnan sijasta. Ison volyymin sopimuksella saamme edullisemmat hinnat ja kattavat palvelut.

Esitämme, että kirkkoneuvosto päättäisi sitoutumisesta

KL-Kuntahankinnat Oy:n teleoperaattoripalvelut kilpailutukseen sekä valtuuttaa tietohallintopäällikön toimittamaan sitoutumisilmoituksen.

Esitys:

Kirkkoneuvosto päättää sitoutumisesta KL-Kuntahankinnat Oy:n teleoperaattoripalvelut kilpailutukseen sekä valtuuttaa tietohallintopäällikön toimittamaan sitoutumisilmoituksen.

Lapsivaikutusten arviointi: Puhelinkilpailutukseen osallistumisella ei ole kirkkojärjestyksen 23 luvun 3 §:ssä tarkoitettuja lapsivaikutuksia.

Ei muutoksenhakuoikeutta.

Päätös:

Esitys hyväksyttiin.

Jakelu

Tietohallintopäällikkö Timo Koskinen
IT-tukihenkilö Marko Heimonen

Lilja-lehden kilpailutus jakelu- ja painatussopimuksen tekemisestä

208/02.06.01.00/2017

Yhteinen kirkkoneuvosto 27.09.2017 § 356

Esittelijä: Hallintojohtaja Hannu Kallio

Esittely: Lilja-lehden taitto ja graafinen suunnittelu, jakelu, painaminen ja ilmoitusmyynti kilpailutettiin kesällä 2017.

Viestintä laati tarjouspyynnön käyttäen asiantuntijana tuotantopäällikkönä Kotimaa Oy:ssä toiminutta Timo Karosta ja kirkkohallituksen hankinta-asiantuntija Carita Wuorsaloo. Papereita kommentoivat myös kirkkohallituksen hankintayksikön lakimies Mikko Tähkänen ja hallintojohtaja Hannu Kallio.

Julkisten hankintojen ilmoituskanavassa, Hilma-palvelussa, kesäkuussa 2017 julkaistulla EU-hankintailmoituksella pyydettiin seurakuntayhtymän kirjaamoon tarjouksia 30.8.2017 mennessä. Hankinta koskee aikaa 1.1.2018–31.12.2020. Lisäksi kunkin osa-alueen sopimuksia voidaan jatkaa varsinaisen sopimuskauden jälkeen yhden vuoden pituisella optiokaudella.

Tarjoukset avattiin 1.9.2017. Graafista suunnittelua ja taittoa koskevia tarjouksia tuli kahdeksalta yritykseltä (Camp Norte Oy, Kotimaa Oy, Mainostoimisto Elido Oy, KMG Turku Oy, Moods Oy Moodsinnova, Pitko Design, PR Viestintä Princeps Oy ja Luova toimisto Greippi), joista kaksi hylättiin: Greipin tarjous koski verkkolehteä, josta ei tässä kilpailutuksessa pyydetty tarjousta, ja Pitko Designin tarjouksesta puuttuivat tarjouspyynnössä pyydetyt selvitykset.

Vertailuhinnat ja valintapistemäärät ovat seuraavat: KMG Turku Oy (16.080 euroa/99 pistettä, sis. option), Kotimaa Oy (19.892 euroa/81,75 pistettä sekä optiona toimitus- ja julkaisujärjestelmä 32.609 euroa/53,38 pistettä), Moods Oy Moodsinnova 19.684 euroa/77,52 pistettä), Mainostoimisto Elido Oy (21.760 euroa/74,51 pistettä), PR Viestintä Princeps Oy (25.660 euroa/65,40 pistettä sekä optiona toimitus- ja julkaisujärjestelmä 26.380 euroa/63,86 pistettä) ja Camp Norte Oy (26.800 euroa/62 pistettä).

Lehden jakelusta saatiin kaksi tarjousta, Posti Oy:ltä (100.629 euroa/55,52 pistettä) ja Suomen Suoramainonta Oy:ltä (56.688 euroa/97 pistettä) ja lehden painatuksesta kolme tarjousta, Alma Manu Oy:ltä (57.735 euroa/96 pistettä), Botnia Printiltä (63.783 euroa/88,41 pistettä) ja Sanoma Oy:ltä (71.638 euroa/76,47 pistettä). Kukin kilpailutuksen osa-alue vertailtiin tarjouspyynnössä esitetyn pisteytyksen mukaisesti.

Korkeimman pistemäärän vertailussa lehden painatuksesta sai Alma Manu Oy, jakelusta Suomen Suoramainonta Oy ja graafisesta suunnittelusta ja taitosta Mainostoimisto KMG Turku Oy.

Ilmoitusmyynnistä ei tullut yhtään tarjousta. Lilja-lehdessä on muutama vuonna ollut yksi sivu ulkopuolisia ilmoituksia. Kun nämä jäävät pois, lehteen jää enemmän toivottua tilaa seurakuntien omille ilmoituksille ja samalla lehden ruotsinkielinen sivu saadaan siirrettyä ns. runkolehden puolelle pois Menot-liitteestä. Näin esitämme, että lehdestä jätetään ulkopuoliset ilmoitukset pois.

Liitteinä tarjouspyyntö ja tarjousten avauspöytäkirja tarjousten taulukkovertailuineen.

Esitys

Tiedotustoimikunta esittää tarjousten vertailutaulukoinnin ja kokouksessa nähtävillä olleiden tarjousten perusteella yhteiselle kirkkoneuvostolle Lilja-lehden painotaloksi Alma Manu Oy:tä, jakelijaksi Suomen Suoramainonta Oy:tä ja graafisen suunnittelun ja taiton toteuttajaksi KMG Turku Oy:tä. Lehden graafisen suunnittelun ja taiton, painatuksen ja jakelun yhteistyökumppanit valitaan vuosiksi 2018–2020 (+ 1 optiovuosi). Koska ilmoitusmyynnistä ei saatu yhtään tarjousta, lehdestä jätetään toistaiseksi ulkopuoliset ilmoitukset pois.

Lapsivaikutusten arviointi: Lilja -lehden kilpailutuksella ei ole kirkkojärjestyksen 23 luvun 3 §:ssä tarkoitettuja lapsivaikutuksia.

Muutoksenhakuoikeus hankintaoikaisumenettelyllä.

Käsittely:

Keskustelun aikana kirkkoneuvoston jäsen Juha Nappu esitti, ettei päätöksessä otettaisi kantaa ilmoitusmyyntiin ja suljettaisi sitä kokonaan pois. Käydyn keskustelun pohjalta esittelijä muutti päätösesityksensä kuulumaan seuraavasti:

Muutettu päätösesitys: Tiedotustoimikunta esittää tarjousten vertailutaulukoinnin ja kokouksessa nähtävillä olleiden tarjousten perusteella yhteiselle kirkkoneuvostolle Lilja-lehden painotaloksi Alma Manu Oy:tä, jakelijaksi Suomen Suoramainonta Oy:tä ja graafisen suunnittelun ja taiton toteuttajaksi KMG Turku Oy:tä. Lehden graafisen suunnittelun ja taiton, painatuksen ja jakelun yhteistyökumppanit valitaan vuosiksi 2018–2020 (+ 1 optiovuosi).

Päätös:

Muutettu päätösesitys hyväksyttiin.

Asiakohta tarkastetaan kokouksessa.

Liitteet

- Liite 1 Julkisen hankinnan hankintailmoitus
- Liite 2 Lilja-lehden tarjousten avauspöytäkirja

Jakelu

Camp Norte Oy
Kotimaa Oy
Mainostoimisto Elido Oy
KMG Turku Oy
Moods Oy Moodsinnova
Pitko Design
PR Viestintä Princeps Oy
Luova toimisto Greippi
Posti Oy
Suomen Suoramainonta Oy
Alma Manu Oy
Botnia Print
Sanoma Oy
Tiedotustoimikunta
Tiedotuspäällikkö Paula Heino

Kiinteistöyöntekijä Kari Lehtisen vuorotteluvapaa

209/01.01.03.06/2017

Yhteinen kirkkoneuvosto 27.09.2017 § 357

Esittelijä: Hallintojohtaja Hannu Kallio

Esittely: Kiinteistöyöntekijä Kari Lehtinen on 20.9.2017 esittänyt yhteiselle kirkkoneuvostolle seuraavan anomuksen:

*”Anon vuorotteluvapaata ajalle 06.11.2017 – 04.05.2018.
Turku 20.9.2017
Kari Lehtinen, kiinteistöyöntekijä”*

Työnantaja ja työntekijä sopivat yhteisesti työntekijän vuorotteluvapaasta. Vapaalle jäävän työntekijän tilalle täytyy palkata työtön työnhakija, mutta työtehtävien ei välttämättä tarvitse olla samoja.

Vuorotteluvapaalle jäävä voi käyttää vapaan haluamallaan tavalla.

»Vapaa kestää vähintään 100 ja enintään 180 kalenteripäivää.

»Vuorotteluvapaalle lähtevällä pitää olla työhistoriaa vähintään 20 vuotta.

»Vuorotteluvapaa on aloitettava vähintään kolme vuotta ennen työntekijän eläkelain mukaisen vanhuuseläkkeen alaikärajan täyttymistä. Yläikäraja ei kuitenkaan koske ennen vuotta 1957 syntyneitä.

Vuorotteluvapaan sijaiseksi tulee palkata TE-toimistossa työttömänä työnhakijana oleva henkilö. Sijaiseksi voidaan palkata henkilö, joka on

»ollut työttömänä työnhakijana TE-toimistossa vähintään 90 kalenteripäivää sijaisuutta edeltäneiden 14 kuukauden aikana tai

»alle 30-vuotias enintään vuoden sisällä ammatti- tai korkeakoulututkinnon suorittanut tai

»vuorotteluvapaasijaisuuden alkaessa alle 25-vuotias tai yli 55-vuotias.

Kiinteistöyöntekijä Kari Lehtinen täyttää vuorotteluvapaan ehdot. Esimies hautaustoimen päällikkö Pekka Sorri puoltaa anomusta.

Esitys: Kirkkoneuvosto myöntää Kari Lehtiselle vuorotteluvapaata ajalle 06.11.2017 -04.05.2018.

Samalla kirkkoneuvosto valtuuttaa hautaustoimen päällikön palkkaamaan vuorotteluvapaan säännösten mukaisesti sijaisen vuorotteluvapaan ajaksi.

Lapsivaikutusten arviointi: kiinteistöyöntekijän vuorotteluvapaalla ei ole kirkkojärjestyksen 23 luvun 3 §:ssä tarkoitettuja lapsivaikutuksia.

Muutoksenhakuoikeus oikaisuvaatimuksin.

Päätös: Esitys hyväksyttiin.

Jakelu

Kari Lehtinen
Hautaus-toimen päällikkö Pekka Sorri
Palkkatoimisto
Henkilöstöpäällikkö Tekla Määttänen

Vuoden 2018 kirkollisveroprosentin määrittäminen

207/02.01.00.00/2017

Yhteinen kirkkoneuvosto 27.09.2017 § 358

Esittelijä: vt. Talusjohtaja Jaana Hörkkö

Esittely: Kirkkolain 15 luvun 2 §:n mukaan kirkkovaltuusto päättää tuloveroprosentista 0,05 prosenttiyksikön tarkkuudella. Verotusmenettelystä annetun lain 11 luvun 91 a §:n mukaan tuloveroprosentin suuruus tulee ilmoittaa Verohallinnolle viimeistään verovuotta edeltävän vuoden marraskuun 17. päivänä.

Seurakuntayhtymän talouden perusta on veroprosentti ja sen perusteella kertyvä kirkollisvero, joten siitä päättäminen on keskeinen osa talousarvion hyväksymistä sekä toiminta- ja taloussuunnitelman valmistelua.

Kirkollisveron määrä lasketaan kunnallisverotuksessa veronalaisesta ansiotulosta, josta vähennetään viranpuolesta tehdyt verovähennykset sekä verovelvollisen esittämät vähennyskelpoiset tulonhankkimiskustannukset ja verohyvitykset. Kirkollisvero saadaan kertomalla kunnallisverotuksessa verotettavan tulon määrä seurakunnan tuloveroprosentilla.

Kuten kunnallisvero, myös kirkollisvero on käytännössä progressiivinen, vaikka veroprosentti on nimellisesti kiinteä seurakunnittain. Veron progressiivisuus johtuu erilaisista verovähennyksistä, jolloin efektiivinen veroaste on monissa tapauksissa nimellistä veroprosenttia pienempi.

Kaikkein pienituloisimmat eivät maksa veroa laisinkaan, vaikka kuuluvat kirkkoon. Vuonna 2017 keskimääräisellä 19,91 kunnallisveroprosentilla kunnallisveroa aletaan maksaa noin 14.400 euron vuosipalkasta. Kaarinan kunnallisveroprosentti on 19,75 ja Turun kunnallisveroprosentti on 19,5. Kunnallisveroa aletaan maksaa Kaarinassa 14.284 euron vuosipalkasta ja Turussa 14.103 euron vuosipalkasta.

Vuoden 2016 lopussa Turun ja Kaarinan seurakuntayhtymän jäsenmäärä oli 146.450 henkilöä. Kesäkuun lopussa jäsenmäärä oli 145.681, eli vähennys oli vuoden alusta 769.

Esityslistan liitteenä olevasta laskelmasta 2009–2016 ilmenee, että kahdeksasta tarkasteluvuodesta kaksi, vuodet 2014–2015 ovat ylijäämäisiä. Verotulot jäsentä kohden ovat vaihdelleet 186 eurosta 209 euroon ja kulut yhteensä jäsentä kohden ovat olleet vähimmillään 264 euroa ja ylimmillään 297 euroa. Tilaston luvuista ei ole poistettu inflaation vaikutusta. Verotuloilla on katettu kuluista vähim-

millään 65,7 % ja enimmillään 74,6 %.

Tämän vuoden elokuun lopussa kirkollisverokertymä on 18 miljoonaa euroa, yhteisöverokertymä on 132.000 euroa ja yhteisöveron valtionkorvauskertymä on 2,8 miljoonaa euroa. Kertymien yhteismäärä on 21,1 miljoonaa euroa, mikä on yli 1,6 milj. euroa (7,2 %) vähemmän kuin vuotta aikaisemmin. Yhteisöverotulojen poistumisen vaikutukset näkyvät erityisesti vuonna 2017, koska vuonna 2016 saatiin vielä vanhoilta vuosilta suurempia kertymiä.

Vuoden 2017 talousarviossa kirkollisverotulot on arvioitu 24,8 milj. euroon, mutta niiden toteutuminen näyttää jäävän 24,5 milj. euroon. Edellisiltä vuosilta kertyneet yhteisöverot ja valtion korvaus toteutunevat 4,4 milj. euron suuruisina. Verotulokertymä koko vuodelta olisi noin 28,9 milj. euroa, mikä on noin 1,8 milj. euroa vuotta 2016 vähemmän.

Vuodesta 2016 lukien seurakunnilta poistuivat yhteisöverotulot, ja tuolloin seurakunnat alkoivat saada valtion rahoitusta eräisiin yhteiskunnallisiin tehtäviin. Tämä muutos vaikutti Turun ja Kaarinan seurakuntayhtymän verotulokertymään negatiivisesti yli 1,6 milj. euroa, kun verrataan vuosien 2015 ja 2016 verotulokertymiä. Vanhoja yhteisöverotuloja saatiin vielä vuonna 2016 noin 850 t euroa.

Vuonna 2016 kirkollisverojen osuus verotuloista oli 83,4 %. Yhteisöverotulojen osuus edellisiltä vuosilta oli verotuloista 2,8 % ja valtion korvaus oli 13,8 %, yhteensä nämä olivat 16,6 % verotuloista. Yhteisöverotulojen osuus vuonna 2011 oli 19,3 % verotuloista ja kirkollisverojen osuus oli 80,7 %. Vuonna 2014 yhteisöverojen osuus oli 18 % ja kirkollisverojen osuus oli 82 %. Vuonna 2015 yhteisöverojen osuus oli vielä 18,7 % ja kirkollisverojen osuus oli 81,3 %.

Vuoden 2017 talousarviossa yhteisöveron ja valtion korvausten osuus on enää 14,9 % verotuloista ja kirkollisverotulojen osuus on 85,1 %. Vuoden 2017 elokuun toteutuneiden tilitysten mukaisesti yhteisöverojen ja valtion korvausten osuus on 14,1 % ja kirkollisverotulojen osuus on 85,9 %.

Kirkollisverotulot olivat vuosina 2010–2011 noin 25 milj. euroa, vuonna 2012 ne olivat 24,3 milj. euroa, vuonna 2013 noin 26,1 milj. euroa ja vuonna 2014 noin 25,2 milj. euroa, Vuonna 2015 kirkollisverotuloissa oli pieni nousu niiden ollessa 25,5 milj. euroa ja vuonna 2016 kirkollisverotulot olivat 25,6 milj. euroa.

Vuonna 2013, jolloin taloudellinen tilanne oli heikko, talousarvio avattiin ja edellytettiin 10 % sopeuttamistoimia. Kirkkoneuvosto edellytti, että kaikki yli kuuden kuukauden palkkauspäätökset hyväksytettiin kirkkoneuvostossa, myös seurakuntien osalta. Tuolloin jäädytettiin vapautuneiden työtehtävien täyttöjä ja etsittiin erilaisia yhdistelmätoimenkuvia. Irtisanomisia ja lomautuksia ei jouduttu toteutta-

maan.

Vuoden 2016 toimintakate (toimintatuotot - toimintakulut) oli negatiivinen 24,8 milj. euroa, vuosikate oli 3,3 milj. euroa ja 4,1 milj. euron poistojen sekä 400 tuhannen poistoeron lisäyksen jälkeen tulos oli -1,2 milj. euroa. Vuoden 2017 talousarviossa tilikauden tulos on negatiivinen 2,6 milj. euroa. Vuoden 2018 talousarviossa tuloksesta on tulossa noin 4,2 milj. euroa negatiivinen, mikäli toimintaan tai kirkollisveroprosenttiin ei tehdä muutoksia.

Kirkkohallituksen yleiskirjeessä 13/2017 talouden tervehdyttämiskeinoiksi suositellaan kiinteistöjen määrän vähentämistä, käyttökustannusten karsimista ja vasta tämän jälkeen henkilöstöön liittyviä ratkaisuja tilanteissa, joissa virka tai työsuhde tulee avoimeksi. Osa-aikaistuksia, vapaaehtoisten osallistumista ja henkilöstön tehtävänkuvien uudelleen arviointia ja laajentamista tulee myös pitää vaihtoehtona. Mikäli edellä mainitut keinot eivät riitä, on turvauduttava henkilöstön lomautuksiin ja viimeisenä keinona irtisanomisiin. Yksi tapa vahvistaa seurakunnan taloutta on kirkollisveroprosentin korottaminen.

Vuonna 2016 kirkollisverotulo 1 %:n verolla oli 25.571.422 euroa ja vuoden 2018 arvion, 24.500.000 euron perusteella 0,1 prosenttiyksikön lisäys kerryttäisi kirkollisverotuloja noin 2.450.000 euroa enemmän. 0,15 prosenttiyksikön lisäyksellä kirkollisverotulot kasvaisivat noin 3.675.000 euroa. Noin 4,9 miljoonan euron lisäys saataisiin 0,2 prosenttiyksikön korotuksella, 0,25 prosenttiyksikön lisäys toisi kirkollisverotuloja enemmän noin 6.125.000 euroa ja 0,30 prosenttiyksiköllä kirkollisverotulot lisääntyisivät noin 7.350.000 euroa.

Vuoden 2018 talousarviossa esitetään seurakuntayhtymän kirkollisveroprosentiksi 1,25 %. Kirkollisveroja arvioidaan saatavaksi 30.625.000 euroa.

Yksittäisen seurakuntalaisen, jonka kuukausitulot ovat 2.963 euroa, veron nousu olisi 0,25 prosenttiyksikön korotuksella noin 6,5 euroa kuukaudessa ja 78 euroa vuodessa.

Kirkollisveroprosentin nostolla saataisiin ilman veroprosentin nostoa negatiiviseksi muodostuva tulos positiiviseksi noin 1,8 milj. euroa. Vuoden 2016 alijäämän ollessa 1,2 milj. euroa negatiivinen – sekä vuosien 2009–2016 alijäämät huomioon otettuina saataisiin talous tasapainotettua.

Neljän miljoonan euron vähennys vaatii niin suuria toiminnallisia muutoksia, että se ei yhden talousarviovuoden toimenpiteenä ole mahdollinen. Toimintakuluista 54 % on henkilöstökustannuksia, ja säästötarve kohdistuisi suurimmaksi osaksi silloin henkilöstömenoihin. Kaikista toimintamenoista 47 % kohdistuu seurakunnalliseen toimintaan (9 ME) ja yhteisiin työmuotoihin (8 ME). Näistä toimin-

noista kohdistuu eniten lapsi- ja nuorisotyöhön sekä diakoniaan ja muihin palveluihin. Neljän miljoonan euron säästötarpeesta osa väistämättä jouduttaisiin kohdistamaan myös näihin työmuotoihin.

Tulevien vuosien investointeihin on varauduttava. Pallivahan kirkon ja seurakuntakeskuksen sekä leirikeskusten vaatimien investointien suuruudesta ei vielä tiedetä. Tuomiokirkon tuleviin perusparannusinvestointeihin on varauduttava.

Vuonna 2016 vuosikate oli 3,3 ME ja investoinnit olivat 1,9 ME. Vuoden 2017 talousarviossa vuosikate on 1,4 ME ja investoinnit ovat 1,9 ME. Vuodelle 2018 on ilman korotusta vuosikatteesta tulossa 0,4 ME negatiivinen ja investoinnit ovat noin 2,3 ME. Ilman kirkollisveron nostoa tuleviin investointeihin ei olisi käytettävissä lainkaan tulorahoitusta.

Korottamalla kirkollisveroprosenttia 0,25 nyt, veroprosentin korotusta ei tarvitsisi harkita uudestaan lähitulevaisuudessa.

Äkillisen menojen karsimisen sijaan säästöjä toiminnasta on haettava kestävillä ratkaisuilla, jotka eivät järkytä seurakuntalaisten palveluita. Tällöin on varauduttava siihen, että säästöt toteutuvat pidemmällä ajanjaksolla.

Esitys:

Kirkkoneuvosto päättää esittää kirkkovaltuustolle, että se vahvistaa Turussa ja Kaarinassa noudatettavaksi kirkolliseksi tuloveroprosentiksi 1,25 prosenttia vuodelle 2018.

Lapsivaikutusten arviointi: Kirkollisen tuloveroprosentin määräämisellä ei ole kirkkojärjestyksen 23 luvun 3 §:ssä tarkoitettuja lapsivaikutuksia.

Ei muutoksenhakuoikeutta.

Käsittely:

Keskustelun aikana kirkkoneuvoston varajäsen Aila Laitinen teki esityksen, että kirkollisveroprosentiksi esitettäisiin 1,15. Kirkkoneuvoston jäsen Anna Lintunen kannatti esitystä, mutta veti keskustelun jatkuessa kannatuksensa pois. Kirkkoneuvoston jäsen Ari Rantanen teki esityksen 1,05 veroprosentista, tätä esitystä ei kannatettu. Kirkkoneuvoston jäsen Heikki Knuuti kannatti Laitisen tekemää esitystä 1,15 kirkollisveroprosentista.

Suoritettiin äänestys pohjaesityksenä olevan 1,25 kirkollisveroprosenttiesityksen ja Laitisen esittämän, Knuutin kannattaman 1,15 kirkollisveroprosenttiesityksen välillä.

Äänestyksessä pohjaesitystä kannattivat Mirjo Kanervavuori, Juha Nappu, Anna Lintunen, Heimo Rinne, Pentti Korhonen, Antti Koponen ja Siv Sandberg.

Laitisen esitystä kannattivat Aila Laitinen, Heikki Knuuti ja Ari Rantanen.

Pohjaesitys valittiin päätösesitykseksi äänin 7-3.

Päätös: Esitys hyväksyttiin.

Liitteet Liite 3 Laskelma 2009-2016

Jakelu Yhteinen kirkkovaltuusto

Vuoden 2018 talousarvioehdotus

103/02.00.01.00/2017

Yhteinen kirkkoneuvosto 27.09.2017 § 359

Esittelijä: vt. Talousjohtaja Jaana Hörkkö

Esittely: Vuoden 2018 talousarvioehdotus on tehty siltä pohjalta, että kirkollisveroprosentti on 1,25. Kirkollisverotulojen määräksi arvioidaan tällä prosentilla 30,6 milj. euroa. Valtion rahoitusta on arvioitu 4,3 milj. euroa ja yhteensä verotuloiksi muodostuu näin 34,9 milj. euroa. Verotuskulut on arvioitu pysyvän 560 t eurossa. Eläkerahastomaksujen on ennakoitu nousevan neljästä prosentista viiteen prosenttiin ja keskusrahastomaksut pysyvät ennakkotietojen mukaan ennallaan. Kirkon keskusrahastomaksut vuodelle 2018 ovat yhteensä 3,2 milj. euroa.

Toimintatuottoja on arvioitu ilman sisäisiä tuloja 8,8 milj. euroa ja yhteensä 9,4 milj. euroa. Ulkoiset toimintakulut ovat 35,5 milj. euroa ja yhteensä toimintakulut ovat 36,1 milj. euroa. Toimintakatteeksi muodostuu - 26,7 milj. euroa. Rahoitustuottojen ja kulujen summaksi on arvioitu 1 milj. euroa. Vuosikatteeksi muodostuu hieman alle 5,5 milj. euroa.

Talousarviopoistot ovat 3,7 milj. euroa ja tilikauden tulokseksi arvioidaan noin 1,8 milj. euroa.

Vuoden 2018 investointiesityksen loppusumma on 2,3 milj. euroa. Suurimmat investoinnit talousarviovuotena ovat Piikkiön kirkon uudet urut (350 t), krematorion suodatinlaitteisto (300 t), hautausmaiden koneet ja kalusto (250 t) sekä hautausmaiden rakenteet ja laitteet (200 t).

Talousarvioehdotuksen henkilökuntaliite on virkojen ja toimien osalta laadittu 31.8.2017 tilanteen mukaan. Mahdollisesti suoritettavia virka- tai toimijärjestelyjä ei ole pyritty henkilökuntaliitteeseen ennakoimaan.

Vuoden 2018 hautainhoitorahaston talousarvioehdotuksessa toimintatuloja on arvioitu 2,8 milj. euroa ja toimintamenoja on arvioitu 4,2 milj. euroa. Vuosikate on -1,3 milj. euroa. Rahoitustuottojen ja kulujen summa on 4,6 milj. euroa ja vuosikate 3,3 milj. euroa. Poistot ovat 95 tuhatta euroa ja hautainhoitorahaston tulokseksi on arvioitu milj. 3,2 euroa.

Piikkiön hautainhoitorahaston velkaantuminen jatkuu edelleen. Talousarviossa on toimintatuottoja 4 tuhatta euroa ja toimintakuluja 51

tuhatta euroa.

Vuoden 2018 talousarvioehdotukseen sisältyvät asiakirjat sekä niihin kuuluvat liitteet ovat esityslistan liitteinä.

Kirkkovaltuuston talousarviokokous on 7.12.2017. Kirkkoneuvosto on varautunut talousarvion toiseen lukemiseen kokouksessaan 9.11.2017. Talousarviosta annettavien lausuntojen tulee olla taloustoimistossa viimeistään perjantaina 20.10.2017, koska 31.10.2017 on se johtoryhmä, jossa saapuneet lausunnot käsitellään.

Esitys:

Kirkkoneuvosto päättää hyväksyä Turun ja Kaarinan seurakuntayhtymän vuoden 2018 talousarvioehdotuksen liitteiden mukaisesti. Käyttötalouden ja investointien ehdotuksista päätetään pyytää seurakuntaneuvostojen lausunnot siten, että niiden tulee olla vt. talousjohtajalla viimeistään perjantaina 20.10.2017.

Lapsivaikutusten arviointi: Talousarvion lausunnolle lähettämällä ei ole kirkkojärjestyksen 23 luvun 3 §:ssä tarkoitettuja lapsivaikutuksia.

Ei muutoksenhakuoikeutta.

Päätös:

Esitys hyväksyttiin.

Liitteet

- Liite 4 Talousarvioehdotuksen hautainhoitorahaston talousarvio, nro 4
- Liite 5 Talousarvioehdotuksen henkilökuntaliite, nro 3
- Liite 6 Talousarvioehdotuksen käyttötalous-, tuloslaskelma- ja rahoitusosa, nro 1
- Liite 7 Talousarvioehdotuksen Piikkiön hautainhoitorahaston talousarvio, nro 5
- Liite 8 Talousarvion investointiosa, nro 2
- Liite 9 Talousarvioyhteenveto pääluokittain
- Liite 10 Yhteenveto 3-vuotissäästösuunnitelmista

Jakelu

Turun ja Kaarinan seurakuntayhtymän seurakuntaneuvostot

Muut asiat

Yhteinen kirkkoneuvosto

Diakoniajohtaja Teemu Hällin tässä asiakohdassa esiin nostama asia käsiteltiin henkilötietolain 3 luvun 11 §:n perusteella kirkkoneuvoston salaisessa kokouksessa.

Muutoksenhaku

Yhteinen kirkkoneuvosto 27.09.2017 § 361

Pöytäkirjan liitteenä oikaisuvaatimusohje ja valitusosoitus.

Lisätietoja päätöksestä antaa esittelijä.

Kokouksen päättäminen

Yhteinen kirkkoneuvosto 27.09.2017 § 362

Esitys: Puheenjohtaja päättää kokouksen.

Päätös: Puheenjohtaja päätti kokouksen.

Turun ja Kaarinan seurakuntayhtymä

Oikaisuvaatimusohjeet ja
valitusosoitus

Yhteinen kirkkoneuvosto

Pöytäkirja 27.-28.9.2017 § 349 -362

MUUTOKSENHAKUKIELLOT

Kieltojen perusteet	<p><u>Valmistelua ja täytäntöönpanoa koskevat muutoksenhakukiellot</u> Seuraavista päätöksistä ei kirkkolain 24 luvun 5 §:n mukaan saa tehdä kirkollisvalitusta eikä hallintolainkäyttölain 5 §:n 1 momentin nojalla hallintovalitusta, koska päätös koskee vain valmistelua tai täytäntöönpanoa. Julkista hankintaa koskevasta päätöksestä ei saa tehdä julkisista hankinnoista annetun lain mukaista valitusta, koska päätös koskee yksinomaan hankintamenettelyn valmistelua.</p> <p>Pöytäkirjan pykälät: 349,350,351,351, 352, 353, 354, 355, 358,359, 360,361,362</p>
	<p><u>Oikaisuvaatimusoikeudesta aiheutuva valituskielto</u> Koska päätöksestä voidaan tehdä kirkkolain 24 luvun 3 §:n 1 mom. mukaan kirjallinen oikaisuvaatimus, seuraaviin päätöksiin ei saa hakea muutosta valittamalla:</p> <p>Pöytäkirjan pykälät: 357</p>
	<p><u>Alistusasiaa koskeva muutoksenhakukiello</u> Kirkkolain 24 luvun 3 §:n 2 mom. mukaan oikaisuvaatimusta ei saa tehdä päätöksestä, joka alistetaan tuomiokapitulin tai kirkkohallituksen vahvistettavaksi.</p> <p>Pöytäkirjan pykälät:</p>
	<p><u>Erikseen säädetty muutoksenhakukiellot</u> 1. Kirkkolain 24 luvun 14 §:n 2 mom:n, 2. hallintolainkäyttölain 5 §:n 2 mom:n, 3. kirkon virkaehtosopimuslain 19 §:n, tai 4. muun lainsäädännön mukaan seuraaviin päätöksiin ei saa hakea muutosta valittamalla.</p> <p>Pöytäkirjan pykälät ja valituskieltojen perusteet:</p>
	<p><u>Hankintoja koskevat muutoksenhakukiellot</u> Hankintaa koskevista seuraavista päätöksistä ei kirkkolain 24 luvun 8a §:n 2 mom. nojalla saa tehdä kirkkolain mukaista oikaisuvaatimusta eikä kirkollisvalitusta, jos asia kuuluu markkinaoikeuden toimivaltaan. Asia kuuluu markkinaoikeuden toimivaltaan, mikäli hankinnan arvo ylittää hankintalain 15 §:n mukaisen kynnyksen.</p> <p>Pöytäkirjan pykälät: 356</p>

OIKAISUVAATIMUSOHJEET

Oikaisuvaatimusviranomaisen ja -aika	<p>Seuraaviin päätöksiin tyytymätön voi tehdä <u>kirjallisen</u> oikaisuvaatimuksen.</p> <p>Viranomaisen, jolle oikaisuvaatimus tehdään ja yhteystiedot:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Turun ja Kaarinan seurakuntayhtymä Yhteinen kirkkoneuvosto <p>Käyntiosoite: Eerikinkatu 3 A, 3. kerros Postiosoite: PL 922 Sähköposti: turku.kirjaamo@evl.fi</p> <p>Pöytäkirjan pykälät: 357</p> <p>Oikaisuvaatimus on tehtävä 14 päivän kuluessa siitä, kun asianosainen on saanut tiedon päätöksestä. Tiedoksiannon katsotaan tapahtuneen seitsemäntenä päivänä kirjeen lähettämistä, jollei sen näytetä tapahtuneen myöhemmin. Seurakunnan jäsenen katsotaan saaneen päätöksestä tiedon kun pöytäkirja on asetettu yleisesti nähtäväksi. Oikaisuvaatimuksen voi omalla vastuullaan lähettää postitse, lähetin välityksellä tai sähköisesti (telekopioilla tai sähköpostilla). Oikaisuvaatimuksen on oltava perillä oikaisuvaatimusajan viimeisenä päivänä ennen viraston aukioloajan päättymistä.</p>
Oikaisuvaatimuksen sisältö	<p>Oikaisuvaatimuksesta on käytävä ilmi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - oikaisuvaatimuksen tekijän nimi ja tarvittavat yhteystiedot asian hoitamiseksi - tiedot oikaisuvaatimuksen kohteena olevasta päätöksestä - millaista oikaisua päätökseen vaaditaan - millä perusteilla oikaisua päätökseen vaaditaan

HANKINTAOIKAISU

Hankintaoikaisu n tekeminen	<p>Hankintayksikön päätökseen tai muuhun hankintamenettelyssä tehtyyn ratkaisuun tyytymätön asianosainen voi tehdä hankintayksikölle kirjallisen hankintaoikaisun (Hankintalaki 80-83 §).</p> <p>Toimitusosoite Hankintaoikaisu toimitetaan hankintayksikölle. Hankintayksikön yhteystiedot:</p> <ul style="list-style-type: none"> Turun ja Kaarina seurakuntayhtymä Yhteinen kirkkoneuvosto <p>Käyntiosoite: Eerikinkatu 3 A, 3. kerros Postiosoite: PL 922 Sähköposti: turku.kirjaamo@evl.fi</p> <p>Pöytäkirjan pykälät: 356</p> <p>Hankintaoikaisu on tehtävä 14 päivän kuluessa siitä, kun asianosainen on saanut tiedon hankintayksikön päätöksestä tai muusta hankintamenettelyssä tehdystä ratkaisusta. Hankintaoikaisun voi omalla vastuullaan lähettää postitse, lähetin välityksellä tai sähköisesti. Tiedoksiannon katsotaan tapahtuneen seitsemäntenä päivänä kirjeen lähettämisestä, jollei sen näytetä tapahtuneen myöhemmin. Käytettäessä sähköistä tiedoksiantoa viestin katsotaan saapuneen vastaanottajalle sinä päivänä, jolloin sähköinen viesti on vastaanottajan käytettävissä tämän vastaanottolaitteessa siten, että viestiä voidaan käsitellä. Tällaisena ajankohtana pidetään viestin lähettämispäivää, jollei asiassa esitetä luotettavaa selvitystä siitä, että sähköinen viesti on saapunut vastaanottajalle myöhemmin. Hankintaoikaisun on oltava perillä oikaisuvaatimusajan viimeisenä päivänä ennen viraston aukioloajan päättymistä.</p>
Hankintaoikaisu n sisältö	<p>Hankintaoikaisusta on käytävä ilmi:</p> <ul style="list-style-type: none"> oikaisua vaativan nimi sekä tarvittavat yhteystiedot asian hoitamiseksi tiedot hankintaoikaisun kohteena olevasta päätöksestä millaista oikaisua päätökseen vaaditaan millä perusteilla oikaisua päätökseen vaaditaan <p>Hankintaoikaisuun on liitettävä asiakirjat, joihin vaatimuksen tekijä vetoaa, jolleivät ne jo ole hankintayksikön hallussa.</p>

VALITUSOSIOTUS

Valitus- viranomaisen ja valitusaika	<p><u>Kirkollis- ja hallintovalitukset</u></p> <p>Seuraaviin päätöksiin voidaan hakea muutosta kirjallisella valituksella. Valitusviranomaisen ja yhteystiedot:</p> <ul style="list-style-type: none"> Turun hallinto-oikeus <p>Käyntiosoite: Sairashuoneenkatu 2-4 Postiosoite: PL 32, 20101 Turku Telekopio: 029 56 42414 Sähköposti: turku.hao@oikeus.fi</p> <p>Kirkollisvalitus, pöytäkirjan pykälät: Valitusaika 30 päivää</p> <p>Hallintovalitus, pöytäkirjan pykälät: 30 päivää</p>
	<p><u>Kirkollisvalitus alistusasiassa</u></p> <p>Seuraaviin päätöksiin voidaan hakea muutosta kirjallisella valituksella. Valitusviranomaisen ja yhteystiedot: Valitusaika 30 päivää</p> <ul style="list-style-type: none"> Turun arkkihiippakunnan tuomiokapituli, pöytäkirjan pykälät: <p>Käyntiosoite: Hämeenkatu 13 Postiosoite: PL 60, 20501 Turku Telekopio: 02 279 7001 Sähköposti: etunimi.sukunimi@evl.fi</p> <ul style="list-style-type: none"> Kirkkohallitus, pöytäkirjan pykälät: 30 päivää <p>Eteläranta 8, PL 210, 00131 Helsinki Telekopio: 09-1802 350 Sähköposti: kirkkohallitus@evl.fi</p> <ul style="list-style-type: none"> Opetus- ja kulttuuriministeriö, pöytäkirjan pykälät: 30 päivää <p>PL 29 Meritullinkatu 10, 00023 Valtioneuvosto Telekopio: 09-135 9335 (kirjaamo)</p>

	Sähköposti: kirjaamo@minedu.fi
	<p>Valitus markkinaoikeuteen</p> <p>Valitus on tehtävä kirjallisesti 14 päivän kuluessa siitä, kun ehdokas tai tarjoaja on saanut kirjallisesti tiedon asemaansa vaikuttavasta ratkaisusta tai tarjousmenettelyn ratkaisusta ja sen perusteista sekä kirjallisen ohjeen asian saattamisesta markkinaoikeuden käsiteltäväksi (valitusosoitus). Tiedoksiannon katsotaan tapahtuneen seitsemäntenä päivänä kirjeen lähettämisestä, jollei sen näytetä tapahtuneen myöhemmin. Käytettäessä sähköistä tiedoksiannosta viestin katsotaan saapuneen vastaanottajalle sinä päivänä, jolloin sähköinen viesti on vastaanottajan käytettävissä tämän vastaanottolaitteessa siten, että viestiä voidaan käsitellä. Tällaisena ajankohtana pidetään viestin lähettämispäivää, jollei asiassa esitetä luotettavaa selvitystä siitä, että sähköinen viesti on saapunut vastaanottajalle myöhemmin.</p> <p>Hankinta-asiaan muutosta hakevan on lisäksi kirjallisesti ilmoitettava hankintayksikölle asian saattamisesta markkinaoikeuden käsiteltäväksi. Ilmoitus on toimitettava hankintayksikön ilmoittamaan osoitteeseen viimeistään silloin, kun hankintaa koskeva valitus toimitetaan markkinaoikeuteen. Hankintayksikön yhteystiedot ovat edellä hankinta-aikeita koskevassa kohdassa.</p> <p>Markkinaoikeuden yhteystiedot Valitusaika 14 päivää</p> <p>Valitus on toimitettava markkinaoikeudelle osoitettuna osoitteeseen:</p> <p>Postiosoite: Radanrakentajantie 5, 00520 Helsinki Käyntiosoite: Radanrakentajantie 5, Helsinki Telekopio: 010 364 3314 Sähköpostiosoite: markkinaoikeus@oikeus.fi</p>
Muutoksenhaku-ajan laskeminen	Valitus- ja oikaisuvaatimusaika lasketaan päätöksen tiedoksisaannista, tiedoksisaantipäivää lukuun ottamatta. Asianosaisen katsotaan saaneen päätöksestä tiedon, jollei muuta näytetä, seitsemäntenä päivänä kirjeen lähettämisestä, saantitodistuksen osoittamana aikana tai erilliseen tiedoksisaantitodistukseen merkittynä aikana.
Valituskirjelmä	<p>Valituskirjelmässä <u>on ilmoitettava</u>:</p> <ul style="list-style-type: none"> – valittajan nimi ja kotikunta – postiosoite ja puhelinnumero, joihin asian käsittelyä koskevat ilmoitukset valittajalle voidaan toimittaa – päätös, johon haetaan muutosta – miltä kohdin päätökseen haetaan muutosta ja mitä muutoksia siihen vaaditaan tehtäväksi – perusteet, joilla muutosta vaaditaan <p>Valittajan, laillisen edustajan tai asiamiehen on allekirjoitettava valituskirjelmä. Jos valittajan puhevaltaa käyttää hänen laillinen edustajansa tai asiamiehensä taikka jos valituksen laatijana on muu henkilö, on valituskirjelmässä ilmoitettava myös tämän nimi ja kotikunta.</p> <p>Valituskirjelmään <u>on liitettävä</u>:</p> <ul style="list-style-type: none"> – päätös, johon haetaan muutosta, alkuperäisenä tai jäljennöksenä – todistus siitä, minä päivänä päätös on annettu tiedoksi, tai muu selvitys valitusajan alkamisajankohdasta – asiakirjat, joihin valittaja vetoaa vaatimuksensa tueksi, jollei niitä ole jo aikaisemmin toimitettu viranomaiselle. <p>Asiamiehen, jollei hän ole asianajaja tai julkinen oikeusavustaja, on liitettävä valitukseen valtakirja.</p> <p>Markkinaoikeuden käsiteltäväksi valituksella voidaan saattaa hankintalaissa (548/2007) tarkoitettu hankintayksikön päätös tai hankintayksikön muu hankintamenettelyssä tehty ratkaisu, jolla on vaikutusta ehdokkaan tai tarjoajan asemaan. Markkinaoikeuden käsiteltäväksi valituksella ei voida saattaa hankintayksikön sellaista päätöstä tai muuta ratkaisua, joka koskee yksinomaan hankintamenettelyn valmistelua. Asia voidaan saattaa markkinaoikeuden käsiteltäväksi, mikäli hankinnan arvo ylittää hankintalain 15 §:n mukaisen kynnysarvon.</p>
Valitus-asiakirjojen toimittaminen	Valitusasiakirjat on toimitettava valitusajassa päätöksessä mainitulle valitusviranomaiselle. Omalla vastuulla valitusasiakirjat voi lähettää postitse, lähetin välityksellä tai sähköisesti. Postiin valitusasiakirjat on jätettävä niin ajoissa, että ne ehtivät perille valitusajan viimeisenä päivänä ennen viraston aukioloajan päättymistä.
Oikeudenkäyntimaksu	Tuomioistuinten ja eräiden oikeushallintoviranomaisten suoritteista perittävistä maksuista annetun lain (701/1993) 3 §:n nojalla muutoksenhakijalta peritään oikeudenkäyntimaksu hallinto-oikeudessa 90 euroa ja markkinaoikeudessa 226 euroa, jollei lain 6 tai 7 §:stä muuta johdu.
	Yksityiskohtainen valitusosoitus liitetään pöytäkirjanotteeseen.